

26. Raittiuslautakunta

Lautakunnan kokoonpano, kokoukset ym. Raittiuslautakuntaan kuuluivat¹⁾v. 1954 puheenjohtajana pastori M. Voipio, varapuheenjohtajana vahtimestari K. A. Saarinen sekä jäsenenä toimittaja P. V. J. Hanski, toimitsija O. A. Kaspio, insinööri K. F. Kreander, tarkastaja U. R. Merilinna, latoja V. I. Saarinen ja lehtori H. E. Vilkema. Kesken vuotta eroa pyytäneen lehtori G. Bäckin tilalle valittiin katulähetystyöntekijä A. v. Martens. Kaupunginhallituksen edustajana lautakunnassa oli rouva M. H. Meltti ja sihteerinä toimi hallitusneuvos J. H. Konttinen.

Lautakunnan kokoukset pidettiin, mikäli ei toisin päätetty, joka toinen keskiviikko, kuitenkin kesäkuukausina vain tarpeen mukaan. Lautakunta piti kertomusvuonna 19 (ed. v. 15) kokousta, joiden pöytäkirjoissa oli 260 (217) pykälää eli keskimäärin 13.7 (14.5) pykälää kokousta kohti.

Lautakunnalle saapuneita kirjeitä oli 311 (260) ja lähetettyjä kirjeitä 4 156 (4 907).

Lautakunnan virkailijat. Lautakunnalla oli kolme päätoimista virkailijaa, nimittäin neuvoja M. M. Merilinna, raittiustyön ohjaaja, filosofian maisteri K. A. Varjo sekä toimistoapulainen neiti I. I. Kalanne.

Toimisto. Lautakunnan toimisto sijaitsi edelleen Nuorten Talkoiden Kannatusyhdistykseltä vuokratussa huoneistossa Kaisaniemenkatu 13 B. Toimistonhoitajana oli toimistoapulainen Kalanne.

Raittiuslautakunnan rahavarojen käyttö ja tilien tarkastus. Raittiuslautakunnan maksusuoritukset tapahtuivat rahatoimiston välityksellä. Toimistonhoitaja Kalanteella oli kuitenkin oikeus pitää hallussaan 10 000 mk:n suuruista käteiskassaa.

Laskujen hyväksyjiksi lautakunta valitsi²⁾ puheenjohtaja Voipion ja hänen estyneenä ollessaan varapuheenjohtaja Saarisen sekä heidän varamiehikseen sihteerin Konttisen ja neuvoja Merilinnan.

Helsingin kaupunki sai kertomusvuonna väkijuomaliikkeen voittovaroja n. 38 milj. mk. Näistä kaupunginvaltuusto myönsi raittiustyöhön 14 774 080 mk, josta käytettiin toivonliittotyön tukemiseen 1 544 600 mk, minkä määrärahan kaupunginhallitus myönsi suoraan Helsingin toivonliittotoimikunnalle, ja 7 890 400 mk raittiusjärjestöjen avustuksiksi. Lautakunnan oma talousarvio oli 5 339 080 mk, mikä summa jaettiin seuraavasti: kokouspalkkioihin ja toimihenkilöiden palkkoihin 1 704 080 mk, vuokriin 120 000 mk, tarverahoihin 180 000 mk, raittiusvalistustoimintaan 1 760 000 mk, neuvonta- ja järjestelytoimintaan 1 000 000 mk, raittiuslaitteen tutkimiseen 175 000 mk. Lisäksi oli kaupunginhallituksen käytettävänä 400 000 mk:n suuruinen määräraha.

Kaupunginhallitus jakoi³⁾ edellämainitun 7 890 400 mk:n suuruisen määrärahan avustuksina 63 raittiusjärjestölle kaupungin alueella suoritettavaa raittiustyötä varten. Avustusta saaneilta järjestöiltä vaadittiin kirjallinen selostus niiden saamien avustusten käytöstä, mikä otettiin huomioon annettaessa lausuntoa uusien määrärahojen jaosta. Varojen käytöstä neuvoteltiin eri järjestöjen kanssa.

Järjestely- ja neuvontatyö. Lautakunnan toimihenkilöt kävivät pääkaupungin eri raittius- ja nuorisjärjestöjen tilaisuuksissa sekä kouluissa antamassa ohjeita ja neuvottelemassa näiden raittius toiminnasta. Tällaisia tilaisuuksia oli 93 (97). Lisäksi järjestettiin

¹⁾ Raitt.lk. 20. 1. 5 §. — ²⁾ S:n 20. 1. 9 §. — ³⁾ Khs 26. 5. 1 444 §.

kilpailuja seuraavasti: raittiusjuhlakilpailu, johon osallistui 19 juhlaa; vuorokeskustelujen ja pienoisnäytelmien kirjoituskilpailu, johon osallistui 34 raittiusaiheista vuorokeskustelua; oppikoulujen raittiuskilpikirjoitus, johon osallistui n. 5 000 oppikoululaista; kansakoulujen kirjoituskilpailu aiheesta Onnellisen ihmisen tarina, johon osallistui n. 7 000 kansakoululaista; amatöörivalokuvauskilpailu, johon kilpailutoitaa saapui 200. Kirjoituskilpailuissa jaettiin 160 kirjapalkintoa oppikoululaisille ja 180 kansakoululaisille. Oppikoulujen raittiustutkintoa varten jaettiin näille oppikirjoja 106 100 mk:n arvosta.

Lautakunnan 3. 2. tekemän päätöksen mukaan hankittiin tanhu- ja askarteluohjausta sitä haluaville raittiusjärjestöille lautakunnan kustannuksella. Tätä etua käytti hyväkseen 5 järjestöä.

Lautakunta julkaisi ja jakoi järjestöille ja kouluille raittiusaiheisen ruotsinkielisen ohjelmakokoelman »Du har ett liv» sekä teki 13. 10. päätöksen kilpailussa palkittujen tai lunastettujen vuorokeskustelujen julkaisemisesta.

Lautakunta lähetti lisäksi järjestöille monistettua alustus- ja esitysohjelmaa. Pyynnöstä hankittiin eri järjestöille laulu-, kuvaelma- ja lausunta-ainehistoa. Lisäksi järjestettiin kaksi nuorisotyön ohjauskurssia 48 osanottajalle ja luentopäivät järjestysmiehille, joilla osanottajia oli 85.

Esitelmätoiminta. Lautakunta harjoitti välitöntä esitelmätoimintaa pääkaupungin kansa- ja oppikouluissa sekä eri järjestöjen tilaisuuksissa. Puhujina toimivat pääasiassa lautakunnan virkailijat, mutta myös muut henkilöt, tilaajan toivomuksen mukaan. Yhteensä pidettiin eri tilaisuuksissa 119 (88) esitelmää, puhetta tai alustusta. Raittiusviikon alkajaissunnuntain jumalanpalveluksia varten pastori Voipio lautakunnan toimeksiantosta laati päivän teksteihin liittyvät raittiuskysymystä koskettelevat saarna-aiheet, jotka ennen raittiusviikkoa lähetettiin pääkaupungin evankelisluterilaisten seurakuntien papeille.

Ohjelma- ja propagandatoiminta. Lautakunnan toimesta pidettiin eri järjestöjen ohjelmaryhmien avulla ilmaisia tilaisuuksia, joissa ohjelman lisäksi esitettiin raittiusaiheisia lyhytfilmejä sekä pidettiin esitelmä, puhe tai haastattelu, seuraavasti: propagandatilaisuudet Pakilan, Oulunkylän ja Tapanilan työväentaloissa, Munkkiniemessä, Kulosaaren Yhteiskoululla, Kaarelan Håkansbergissä; neljä ohjelmallista tilaisuutta joukko-osastoissa; kaksi nuorison raittiusjärjestöjen yhteistilaisuutta.

Esikaupunkien valistustilaisuuksista päätettiin 17. 10., että niiden järjestämistä jatketaan siten, että käytetään po. työssä apuna sellaisia yhdistyksiä, jotka eivät saa avustusta kaupungin varsinaisesta raittiusmäärärahasta ja että avustusta maksetaan vain yksityiskohtaisia laskuja vastaan ja kussakin tapauksessa ennakolta määrättävään enimmäisrajaan saakka.

Lautakunnan kansantanhu- ja näyttämöpukujen lainavarastossa oli vuoden lopulla 8 naisten kansallispukua ja 8 miesten kansallispukujen liiviä sekä erilaisia satunäytelmäpukuja. Vuoden kuluessa tehtiin yli 400 pukulainausta. Lainavaraston ohjesääntö vahvistettiin 17. 2.

Raittiuslehtien jakaminen. Lautakunta tilasi kaikille Helsingin kansakoulujen VI luokkien oppilaille jonkun nuorten raittiuslehden oppilaiden oman valinnan mukaan. Eosta, Joka Poikaa, Koittoa, Nuorten Päivää ja Sarastusta tilattiin yhteensä 1 644 (1 747) vuosikertaa. Keskkoululaisille tilattiin Pohjantähteä 1 338 (834) vuosikertaa ja Hembygdeniä ruotsinkielisille ylioppilaskokelaille 112 (162) vuosikertaa. Keväällä jaettiin suomenkielisille ylioppilaskokelaille Suomen Akateemisen Raittiusliiton toimittamaa Valkolakkinimistä julkaisua.

Vankiloihin, joukko-osastoihin, työmaaruokaloihin ja sairaaloihin levitettiin eri raittiuslehtiä yhteensä 1 003 (895) vuosikertaa. Paitsi omia julkaisujaan levitti lautakunta myös em. laitoksiin esim. Kylväjän, Pohjantähden, Raittiin Joulun ym. lehtien joulunumeroita. »Raitis Helsinki»-niminen lehti ilmestyi raittiusviikoksi 24-sivuisena suomen- ja ruotsinkielisenä yhteisnumerona, jonka painos oli 5 000 kpl. Lehti jaettiin ilmaiseksi osaksi kansakoulujen, osaksi raittiusjärjestöjen välityksellä.

Raittiusviikon vietto. Raittiusviikon järjestelyistä Helsingissä vastasi järjestöjen asettama raittiusviikkotoimikunta, jonka käyttöön lautakunta luovutti työntekijänsä. Tämän toimikunnan toimesta järjestettiin 31. 10. Kauppakorkeakoulun juhlasalissa raittiusviikon avajaisjuhla, 5. 11. Hämäläisten talolla nuorisujuhla ja lastenjuhlat, kaksi erillistä tilaisuutta 7. ja 28. 11. Kansallisteatterin Pienellä näyttämöllä sekä ruotsinkielisten järjestöjen toimesta 18. 11. nuorisujuhla Balderin juhlasalissa.

Lautakunnan saamien tietojen mukaan pidettiin raittiusviikon aikana Helsingissä 47 (37) muuta raittiusilaisuutta, joissa yleisöä oli yhteensä 8 600 (9 640) henkeä. Lisäksi oli useita koulujen ja järjestöjen toimesta pidettyjä tilaisuuksia, joiden lukumäärä ei ole tiedossa.

Teknillinen välineistö. Lautakunnan toimiston käytössä oli kaksi äänielokuvakonetta, Revere-merkkinen ja Ampro-Stylist-merkkinen. Näitä koneita käytettiin toimiston järjestämissä neuvonta-, esitelmä- ja propagandatilaisuuksissa, minkä lisäksi elokuvakoneita lainattiin usein järjestöille, jotka itse huolehtivat niiden käyttämisestä.

Koneita käytettiin kertomusvuonna 226 (150) kertaa. Elokuvalainauksia oli yhteensä 1 053 (560), joista raittiusfilmejä oli 420, muita opetusfilmejä 120 ja piirrettyjä 513.

Kertomusvuonna hankittiin lautakunnan käyttöön 15 uutta lyhytelokuvaa. Ei kannata -niminen lyhytkuva valmistettiin T. Heporaudan käsikirjoituksen pohjalla yhdessä Tampereen ja Lahden raittiuslautakuntien kanssa, tuottajana oli Suomi-Filmi.

Lautakunnan rainakonetta ja rainoja lainattiin 36 (35) kertaa. Vuoden lopulla hankittiin lautakunnalle myös Dimafon Universal-merkkinen sanelukone.

Raittiuslaitanteen tutkiminen. Syksyllä 1953 suoritetusta ns. juopumustutkimuksesta, joka julkaistiin Alkoholikysymys-nimisessä aikakausjulkaisussa, otettiin 500 kpl:n painos ¹⁾ käytettäväksi aikaisemmin sovittuihin tarkoituksiin.

Kevätkaudella suoritettiin Ylioppilaiden Raittiusyhdistyksen jäsenten avulla tutkimus muutamissa ylioppilaiden tanssipaikoissa ja syyskaudella yhteistyössä Suur-Helsingin Ammatillisen paikallisjärjestön kanssa suoritettiin tutkimus työmaajuopottelun levinneisyydestä ja sen seurausilmiöistä. Yhteenvedo molemmista tutkimuksista valmistui vasta v:n 1955 puolella.

Esitykset. Kertomusvuonna lautakunta teki kaupunginhallitukselle esitykset asioista, jotka mm. koskivat: v:n 1955 talousarviota ²⁾; raittiusyönohjaajan, raittiusneuvojan, ja toimistoapulaisen viran siirtämistä korkeampaan palkkaluokkaan ³⁾; sekä informatiivisuuden järjestämistä raittiuslautakunnan 10-vuotisen toiminnan johdosta n. 100 kutsuvieraalle ⁴⁾.

Lausunnot. Lautakunta antoi kaupunginhallitukselle sen pyytämät lausunnot mm. seuraavista asioista: Oy. Alkoholiliike Ab:n anomuksesta väkijuomamyymälänsä siirtämisestä Mäkelänkatu 4:stä Inarintien varrelle rakennettavaan taloon ⁵⁾; järjestöjen Tuoremehukomitean avustusanomuksesta Autoilijain kimara -nimisen raittiusjuoman tunnetuksi tekemistä varten ⁶⁾; Pienoisnäyttämön Ravintola Oy:n ja Munkki Oy -nimisten ravintoloiden anniskelu-oikeuksista ⁷⁾; kertomusvuoden raittiusmäärärahan jaosta ⁸⁾; Suomen Sosialidemokraattisen Raittiusliiton anomasta 450 000 mk:n suuruisesta avustuksesta ⁹⁾; Järjestöjen Tuoremehukomitean 100 000 mk:n apuraha-anomuksesta ¹⁰⁾; Suomen Sosialidemokraattisen Raittiusliiton 250 000 mk:n suuruisesta avustusanomuksesta v. 1955 toimeenpantavia kursseja varten ¹¹⁾; Svenska Handelshögskolans Restaurang -nimisen ravintolan anniskelu-oikeuksia koskevasta anomuksesta ¹²⁾; Autoilijain Raittiusliiton järjestämien, Kuortaneen Urheiluopistossa pidettävien kurssien osanottajille myönnettävästä matkarahasta ¹³⁾; Angleterre-nimisen ravintolan anniskelu-oikeuksien siirtämisestä uuteen Kalevankatu 23:ssa sijaitsevaan ravintolahuoneistoon ¹⁴⁾; anniskelu-oikeuksista uutta 3-vuotiskautta varten ¹⁵⁾; Suomen Opiskelevan Nuorison Raittiusliiton anomuksesta, että sille myönnettäisiin joulukuun aikana pidettäviä mainoskilpailuja ja niiden yhteyteen järjestettävää piirustusnäyttelyä varten 100 000 mk:n suuruinen avustus ¹⁶⁾. 12. 5. lähtien kutsuttiin anniskelu-oikeusasioita käsiteltäessä väkijuomaliikkeen kunnallinen tarkastaja kokouksiin neuvottelemaan ko. asioista ¹⁷⁾.

Ennenkuin lautakunta antoi lausuntonsa anniskelu-oikeuksista uutta 3-vuotiskautta varten, kävi raittiuslautakunnan puheenjohtaja yhdessä kunnallisen tarkastajan ja toimiston työntekijöiden kanssa 7. 11. tutustumassa eräisiin ravintoloihin.

Työmaajuopottelun torjunta. Työmaajuopottelun ehkäisemiseksi suoritettiin kertomusvuonna seuraavat toimenpiteet: järjestettiin Työväen Raittiuspäivän vietto 4. 4. Tällöin pidettiin Työväentalon juhlasalissa tilaisuus, jonka pääsyliput jaettiin työpai-

¹⁾ Raitt. lk. 15. 12. 1953 211 §. — ²⁾ S:n 16. 6. 149 §. — ³⁾ S:n 24. 11. 231 §. — ⁴⁾ S:n 29. 12. 254 §. — ⁵⁾ S:n 20. 1. 14 §. 3. 2. 24 §. — ⁶⁾ S:n 20. 1. 15. §. — ⁷⁾ S:n 17. 3. 72 §. 31. 3. 81 §. — ⁸⁾ S:n 17. 3. 73 §. — ⁹⁾ S:n 31. 3. 84 §. — ¹⁰⁾ S:n 16. 6. 146 §. — ¹¹⁾ S:n 1. 9. 159. §. — ¹²⁾ S:n 22. 9. 173 §. 13. 10. 188 §. — ¹³⁾ S:n 10. 11. 219 §. — ¹⁴⁾ S:n 24. 11. 228. 8. 12. 240 §. — ¹⁵⁾ S:n 8. 12. 241 §. 29. 12. 250 §. — ¹⁶⁾ S:n 29. 12. 256 §. — ¹⁷⁾ S:n 12. 5. 123 §.

koilla. Ohjelmassa oli järjestöjen ohjelmaryhmien esityksiä sekä puhujina M. Salmela-Järvinen ja K. U. Suomela. Tilaisuudessa oli läsnä noin 550 henkeä; valmistettiin 15 Työväen Raittiuspäivän mainontaan liittyvää elokuvamainosta, joita esitettiin pääkaupungin elokuvateattereissa huhtikuun aikana; Työväen Raittiuspäiväksi julkaistua Raitis kansa rakentaa -nimistä julistetta lunastettiin 1 500 kpl ja jaettiin työpaikoilla. Älä juo isä -nimisen propagandajulisteen levittämistä työpaikoilla jatkettiin. Raitis kansa rakentaa -nimistä lentolehtistä painatettiin 10 000 kpl ja levitettiin työpaikoille. Työväen sanomalehdistölle lähetettiin työmaiden raittiustyötä ja työmaajuopottelua käsittelevää materiaalia. Henkilökohtaisia neuvotteluja ja keskusteluja pidettiin luottamusmiesten kanssa erilaisista torjuntatoimenpiteistä.

Yleinen raittiusmainonta. Kertomusvuonna järjestettiin lautakunnan toimesta yleistä raittiusmainontaa kaksi kertaa. Ensimmäisellä kerralla keskityttiin Työväen Raittiuspäivän mainontaan, jolloin järjestettiin mainoksia elokuvateattereihin, lähetettiin lehdistölehtiartikkeleita ym. Toinen mainontakausi liittyi 31. 10. alkaneeseen raittiusviikkoon, jonka aikana levitettiin 350 mainosjulistetta pääkaupungin mainostauluihin ja -pylväisiin sekä järjestettiin mainontaa elokuvateattereissa. Raittiusviikkoa edeltäneellä viikolla pidettiin yhteistoiminnassa raittiuspiirijärjestöjen kanssa sanomalehdistölle selostustilaisuus, jossa esiteltiin raittiusviikon järjestelyjä. Erikseen toimitettiin pääkirjoitusaineistoa kaikille pääkaupungin päivälehdille. Lautakunnan toimesta painatettiin 15 000 kpl raittiusviikon ohjelmalehtisiä, jotka jaettiin kansakoulujen kautta koteihin. Raittiusviikon tunnuksena oli Luo raitis tapa.

Yhteistyö muiden raittiuslautakuntien kanssa. Yhteistyötä pääasiassa Tampereen, Turun ja Lahden raittiuslautakuntien kanssa jatkettiin. Tampereella pidettiin 15. ja 16. 5. lautakuntien neuvottelukokous, jossa Helsinkiä edustivat puheenjohtaja Voipio, lautakunnan jäsenet Kaspio ja Merilinna sekä virkailijat Merilinna ja Varjo¹⁾. Kokous teki aloitteet mm. oppikoulujen raittiuskilpikirjoitusten järjestämisestä syksyllä lautakuntien toimesta ja raittiusaiheisen runokilpailun järjestämisestä. Virkailijat Merilinna ja Varjo osallistuivat 20. 11. Turussa pidettyyn mainittujen lautakuntien työntekijöiden neuvotteluun, jossa suunniteltiin yhteisten toimintamuotojen käytännöllistä toteuttamista.

Toimiston muu työ. Päivä- ja aikakauslehtiin annettiin selostuksia, artikkeleita ja aineistoa. Useille nuorille tutkijoille annettiin lautakunnan toimintaa, väkijuomatilannetta ja raittiusvastusta käsittelevää aineistoa. Kaupungin eri viranomaisien kanssa neuvoteltiin yhteisistä tehtävistä; nuorisotyö- ja urheilulautakuntien kanssa oli yhteistyö monipuolista. Sosiaaliministeriön raittiuslautakuntatyön yliohtajaan ja piiriohjaajaan pidettiin yhteyttä. Lukuisten eri raittiuslautakuntien edustajat kävivät lautakunnan toimistossa neuvottelemassa, ja aineiston vaihtoa harrastettiin jatkuvasti.

¹⁾ Raitt. lk. 31. 3. 87 §, 28. 4. 109 §, 24. 5. 138 §.